

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 8.1.2009
KOM(2009) 4 endelig

Henstilling med henblik på

RÅDETS BESLUTNING

om gensidig bistand til Letland

samt

Forslag til

RÅDETS BESLUTNING

om mellemfristet finansiel bistand fra EU til Letland

DA

DA

Henstilling med henblik på

RÅDETS BESLUTNING

om gensidig bistand til Letland

samt

Forslag til

RÅDETS BESLUTNING

om mellemfristet finansiel bistand fra EU til Letland

BEGRUNDELSE

1. INDLEDNING

Den lettiske økonomi har akkumuleret store ubalancer i de seneste år, efterhånden som den hurtige ekspansion er blevet stimuleret af lempelige kreditvilkår og en alt for ekspansiv finanspolitik, til trods for Kommissionens og Rådets rådgivning, navnlig i udtalelserne om flere på hinanden følgende lettiske konvergensprogrammer. Situationen er blevet yderligere skærpet som følge af den globale krise på det finansielle marked og den generelle stramning i holdningen til vækstmarkedsøkonomierne, som gør adgangen til kredit stadig mere vanskelig og dyr. Letlands kapital- og finansmarkeder kom under betydeligt pres fra og med oktober, hvilket afspejler de stigende bekymringer med hensyn til holdbarheden af landets økonomiske og finansielle situation. Bekymringerne angik især banksektorens sundhed, herunder specielt levedygtigheden af landets største indenlandsk ejede bank (Parex), som er stærkt afhængig af ekstern finansiering, og som derfor blev overtaget og kontrolleret af staten. Letland er kort sagt blevet stillet over for en pludselig og alvorlig krise i banksektoren og med hensyn til den eksterne finansiering.

På denne baggrund henvendte de lettiske myndigheder sig til EU og IMF for at få finansiel støtte. Sammen med Rådets formandskab meddelte Kommissionen den 22. november, at EU var parat til sammen med IMF at deltage i en samordnet finansieringspakke, som skulle understøtte holdbarheden af Letlands betalingsbalance. Det blev imidlertid understreget, at en finansiel bistandspakke kun ville blive tilvejebragt, hvis de lettiske myndigheder afgiver et stærkt tilsagn om at gennemføre et strengt og troværdigt økonomisk tilpasningsprogram. På grundlag af drøftelserne med Kommissionen og IMF vedtog det lettiske parlament den 12. december myndighedernes forslag til et "program for økonomisk stabilisering og fornyet vækst" (i det følgende benævnt "programmet"). Programmets vigtigste målsætninger er at fastholde ind- og udlandets tillid til det finansielle system, bidrage direkte og indirekte til at standse og vende den stadig værre tendens i priskonkurrencedygtigheden og inflationen gennem reduktioner i lønomkostningerne i den offentlige sektor som en central del af en meget strammere finanspolitik samt at styrke økonomiens vækstpotentiale gennem en række strukturreformer.

2. DEN SENESTE MAKROØKONOMISKE UDVIKLING

Efter en fortsat periode med høj vækst siden slutningen af 1990'erne, som hovedsagelig var baseret på den indenlandske efterspørgsel, steg Letlands reale BNP med tocifrede tal i 2005-2007. Væksten blev hovedsagelig drevet af en stærk kreditudvidelse, som satte gang i privatforbruget og investeringerne i fast ejendom, men dette sluttede i midten af 2007, idet de overvurderede priser på fast ejendom ikke længere kunne fastholdes. I løbet af disse år flyttede økonomiens struktur fra de konkurrenceudsatte sektorer til de ikke-konkurrenceudsatte sektorer, hvilket underminerede økonomiens holdbarhed over for udlandet og resulterede i et alvorligt overophedningspres.

Væksten i BNP faldt stærkt i de første tre kvartaler af 2008, og denne tendens, som hovedsagelig skyldtes en nedgang i privatforbruget og i de private investeringer, forventes at fortsætte. Privatforbruget er ramt af høj inflation, faldende priser på fast ejendom, større ydelser på gæld, reduceret låneadgang og forværrede beskæftigelses- og indkomstforventninger. De faste investeringer i byggeriet falder parallelt med afslutningen af opsvinget på ejendomsmarkedet og de faldende investeringer i udstyr som følge af de ringe efterspørgselsudsigter både nationalt og internationalt. Virksomhedssektoren er under et stærkt omkostningspres som følge af stigningerne i arbejdsomkostningerne, og finansieringen begrænses i stigende grad. EU-finansierede projekter og offentlige projekter som helhed vil i en vis grad afbøde et stærkt fald i andre investeringer. BNP forventes imidlertid at indskrænkes i en længere periode med en meget svag indenlandsk efterspørgsel, som i utilstrækkelig grad opvejes af en udvidelse i nettoeksporten.

Situationen på arbejdsmarkedet er først for nylig begyndt at blive mindre anspændt, men arbejdsmarkedet vil reagere mærkbart på faldet i den indenlandske efterspørgsel. Arbejdsløsheden er allerede steget fra 6,3 % i andet kvartal til 7,2 % i tredje kvartal af 2008, og den nominelle lønvækst er ved at tage af, men fra et meget højt niveau. Det lettiske arbejdsmarked antages at være ret fleksibelt, hvilket burde begrænse de produktions- og beskæftigelsesomkostninger, der er forbundet med en tilpasning af lønningerne til produktiviteten.

Efter at være toppet med 17,7 % i maj 2008 faldt HICP-inflationen til 11,8 % i november. Kerneinflationen¹ (11,0 % i november) og inflationen i priser på tjenesteydelser falder støt, efterhånden som efterspørgselspresset aftager. Udsigterne til et yderligere stærkt fald i inflationen er gode på baggrund af udsigterne til en meget svagere indenlandsk efterspørgsel, lavere lønninger i den offentlige sektor (se afsnit 6), som resulterer i løntilbageholdenhed i den offentlige sektor, og fald i de globale råvarepriser.

De eksterne ubalancer har været meget store med en uholdbar opbygning af eksternt gæld, men med den faldende indenlandske absorbering skete der i 2008 et betydeligt fald i den eksterne låntagning. Betalingsbalancen og den eksterne finansieringssituation drøftes i afsnit 5 nedenfor.

---

¹ Defineret som det samlede indeks ekskl. energi og uforarbejdede fødevarer.

3. DE OFFENTLIGE FINANSER

De offentlige finanser spiller en stor rolle i Letland som følge af det begrænsede råderum for pengepolitikken under en ordning med en næsten fast vekselkurs². Letland har imidlertid ført en procyklisk finanspolitik i årene 2005-2007, hvor der var et opsving i den indenlandske efterspørgsel, til trods for de bedre overordnede budgetresultater og i strid med den gentagne rådgivning i Rådets udtalelser om flere på hinanden følgende opdateringer af Letlands konvergensprogram. Uventede indtægter blev typisk givet ud gennem tillægsbudgetter i løbet af året, og der blev ikke opbygget reserver til dårligere tider. Lønveksten i den offentlige sektor var en drivkraft bag lønstigningerne i den private sektor, med tilsvarende højere lønniveauer i den offentlige sektor. I Letland arbejder over 30 % af de ansatte i den offentlige sektor, og eftersom tjenestesektoren er forholdsmæssig stor, ca. 75 % af bruttoværditilvæksten, har lønfastsættelsen i den offentlige sektor stor indflydelse på lønningerne i den private sektor.

I de første ti måneder af 2008 skete der et drastisk fald i moms-indtægterne (3 % år-til-år) som følge af et stærkt fald i privatforbruget. Indtægterne fra andre større skatte kategorier klarede sig oprindeligt forholdsvis godt på grund af den høje inflation, men disse positive virkninger er nu også begyndt at tage af. Det lettiske finansministerium anslår, at det konsoliderede underskud på statens budget, som omfatter statens budget og socialsikringsfondens budget, i 2008 kan ligge på omkring 2½-2¾ % af BNP³. Under hensyntagen til muligheden for, at sektoren for lokale myndigheder under de nuværende omstændigheder kunne udvise et lille underskud (til trods for grænser, som skal sørge for, at undersektoren fastholder balance eller overskud), ser underskuddet i den offentlige sektor ud til at ligge tæt på 3 % af BNP.

Budgettet for 2009, som blev vedtaget af Parlamentet den 14. november, indeholder en målsætning om et konsolideret offentligt underskud på 1½ % af BNP, dog baseret på en urealistisk antagelse om en indskrænkning af produktionen på kun 1 %. Det omfattede store reduktioner i de direkte skatter og udgiftsstigninger. Det var allerede på det tidspunkt klart, at produktionen ville falde langt mere, og at der som følge af mangelen på opvejende foranstaltninger var en risiko for, at underskuddet ville blive meget stort. Inklusive et meget lille underskud for de lokale myndigheder fremskrev myndighederne det offentlige underskud til 1,8 % af BNP med et primært underskud på 1,1 % af BNP. På baggrund af tallene for skatteindtægterne i de sidste måneder af 2008 og de svækkede økonomiske udsigter for 2009 forværredes udsigterne for den offentlige saldo betydeligt i forhold til forventningerne om et underskud på 5,6 % af BNP i Kommissionens efterårsprognose. Til gengæld var den offentlige gældskvote på 9,5 % i slutningen af 2007 en af de laveste i EU.

4. DE FINANSIELLE MARKEDER

Letlands finansielle system domineres næsten udelukkende af banksektoren, som har udviklet sig meget hurtigt de sidste ti år. Der kan skelnes tydeligt mellem to segmenter. På den ene side de udenlandsk ejede banker, der hovedsagelig finansieres direkte via lån fra moderselskaberne, og som tegner sig for ca. 70 % af markedet. På den anden side de nationale banker, der hovedsagelig finansieres via udenlandske syndikerede lån og indskud fra valutaudlændinge. Betydningen af valutaudlændinges indskud, som tegnede sig for 43,5 % af

---

² Letland har siden 1994 bundet kursen på sin valuta, lats, til SDR og siden 2005 til euroen. I maj 2005 tiltrådte Letland ERM II og indførte ensidigt et udsvingsbånd på +/- 1 % omkring centralkursen.

³ Tal i henhold til den nationale metodologi, ekskl. lokale myndigheder.

alle indskud bortset fra monetære og finansielle institutioners indskud i begyndelsen af november 2008, er et særdeles vigtigt karakteristika. Letlands finansielle system er derfor primært afhængigt af ekstern finansiering, hvad enten den kommer fra moderselskaber, valutaudlændinges indskud eller udenlandske syndikerede lån. Det deraf følgende meget høje og stigende niveau for udenlandske forpligtelser har sit sidestykke i lån til valutaindlændinge, hovedsagelig i udenlandsk valuta (tæt på 90 % af alle lån). Den indenlandske låntagning er steget fra 10 % af BNP i 1997 til 90 % i 2007. Det ser derfor ud til, at de to vigtigste risikofaktorer, der påvirker Letlands banksystem, er likviditets- og kreditrisici.

Likviditetsrisikoen har allerede vist sig gennem et vedvarende likviditetspres siden oktober 2008. I forventning om tilbagebetalingsvanskeligheder tilkendegav to udenlandske syndikater tydeligt, at de muligvis ville kræve førtidig tilbagebetaling af lån til Parex Bank på i alt 0,8 mia. EUR, som forfalder i februar og juni 2009. Dette førte til en delvis nationalisering af banken den 10. november 2008. De offentlige lånegarantier, der blev givet i forbindelse hermed, blev anset for at være utilstrækkelige, hvilket medførte en fuldstændig nationalisering af Parex i begyndelsen af december og indførelse af grænser for udtræk af indskud (50 000 EUR om måneden for privatpersoner). Til trods for disse foranstaltninger har Parex og nationale banker med tilsvarende forretningsmodeller derefter oplevet meget store udtræk af valutaudlændinges indskud, hvoraf kun en lille del igen er blevet indskudt i andre banker i Letland. Det systemiske likviditetspres fik den 13. november den lettiske centralbank til at bekendtgøre yderligere reduktioner i den obligatoriske reservesats fra 7 % til 5 % for kortfristede forpligtelser og fra 5 % til 3 % for forpligtelser med en løbetid på over 2 år, hvorved der blev frigjort likviditet (disse beslutninger trådte i kraft i to skridt på hver 1 procentpoint den 24. november og 24. december). Reserverne er imidlertid fortsat med at strømme ud, og centralbankens internationale nettoinvesteringsposition forværredes med 0,9 mia. EUR i perioden fra begyndelsen af oktober 2008 til udgangen af året. Indskuddene fra valutaindlændinge og valutaudlændinge i udenlandsk ejede banker steg i samme periode, og - hvad der er af afgørende betydning - der synes at være sikkerhed for likviditetsstøtte fra moderselskaberne.

Kreditrisikoen har endnu ikke vist sig i særlig høj grad, men forventes at øges i de kommende måneder. Mens mængden af forfaldne lån allerede er steget, udgør de nødlidende lån indtil nu fortsat under 1 % af de samlede lån, bl.a. som følge af den igangværende omlægning af problemlån. Den forventede langvarige recessions negative indvirkning på borgernes indkomster og derfor deres evne til at tilbagebetale gæld vil imidlertid helt klart stige. Solvenskvoterne vil falde og kan nærme sig det lovfæstede minimum, således at der eventuelt kan blive behov for kapitaltilførsler.

Banksektorens nuværende og fremtidige stilling afhænger af objektive faktorer, men også af troværdigheds- og tillidsrelaterede forventninger. I den nuværende situation er det vigtigt at sikre tilliden, således at det bliver muligt at stabilisere indskudsgrundlaget og lempe likviditetspresset i det videre forløb. På baggrund af de begrænsede offentlige finanser vil en genskabelse af tilliden til den finansielle sektor gennem offentlig indgriben kun være troværdig, hvis den ledsages af en stærk international finansiel støtte.

5. BETALINGSBALANCE OG EKSTERNE FINANSIERINGSBEHOV

Letlands økonomiske opsving indtil 2007 var karakteriseret ved fremkomsten af store eksterne ubalancer og en uholdbar opbygning af gæld over for udlandet. Den eksterne bruttogæld oversteg 135 % af BNP ved udgangen af 2007 (den eksterne nettogæld lå på 52 %

af BNP). Den internationale investeringsposition i slutningen af 2007 steg til nettoforpligtelser på 79 % af BNP, og nettoforpligtelserne ved udgangen af andet kvartal af 2008 anslås at være steget til 82 % af BNP.

Med den faldende indenlandske absorbering er den eksterne låntagning faldet betydeligt i 2008. Ifølge de foreløbige overslag fra den lettiske centralbank faldt underskuddet på de løbende poster til ca. 12,5 % af BNP i tredje kvartal af 2008 (i forhold til et højdepunkt på over 27 % af BNP i fjerde kvartal af 2006). I 2009 forventes underskuddet i varehandelen fortsat at ligge på omkring 10 % af BNP (som i de sidste måneder af 2008), men som følge af en positiv betalingsbalance og en bedre indtægtskonto skulle det nuværende underskud på de løbende poster blive mindre. For at sikre, at grundlaget for væksten i BNP skifter fra en svindende indenlandsk efterspørgsel til en stigning i eksporten, er der behov for at tilpasse lønningerne endnu mere til produktiviteten og gå videre med de strukturreformer, der styrker økonomiens udbudsside.

Selv om en korrektion af det nuværende underskud på de løbende poster i forhold til de uholdbare niveauer i de seneste år er af afgørende betydning, når det drejer sig om at genskabe en sund betalingsbalancesituation, betyder landets store gæld, som hovedsagelig er kortfristet, at en sådan korrektion i sig selv ikke vil være tilstrækkelig til at opnå holdbarhed over for udlandet. Den eksterne finansiering forventes fortsat at være under stærkt pres i nogen tid, med reduceret adgang til udenlandsk kredit, potentielle udstrømninger af såvel valutaudlændinges som valutaindlændinges indskud og forværrede udsigter for investeringer fra udlandet. Et yderligere dræn på valutareserverne (som faldt med omkring 25 % mellem begyndelsen af oktober og begyndelsen af december 2008) vil bringe holdbarheden af Letlands valutakursbinding i fare. På den baggrund vil det være nødvendigt med ekstern finansiel bistand, understøttet af et stærkt politisk program, for at lempe likviditetsbegrænsningerne på kort sigt og støtte en ordentlig ekstern tilpasning på mellemlang sigt.

I lyset heraf er Kommissionen af den opfattelse, at der består en alvorlig trussel for Letlands betalingsbalance. Kommissionen henstiller derfor, at Rådet vedtager en beslutning om gensidig bistand.

6. LETLANDS "PROGRAM FOR ØKONOMISK STABILISERING OG FORNYET VÆKST": MAKROØKONOMISKE FORANSTALTNINGER OG FORANSTALTNINGER TIL FORDEL FOR DET FINANSIELLE SYSTEM

De igangværende drøftelser mellem de lettiske myndigheder og potentielle bidragsydere til en samordnet international finansiel bistandspakke har resulteret i, at myndighederne har vedtaget et ambitiøst politisk program (som nævnt ovenfor blev det forelagt for parlamentet og vedtaget af dette den 12. december). Programmet er baseret på en fastholdelse af lats' eksisterende binding, som fortsat vil være et centralt politisk holdepunkt i den videre proces. Programmet tager sigte på at tackle svagheder i den finansielle sektor, korrigere finanspolitiske ubalancer og forbedre konkurrenceevnen, samtidig med at der fastholdes et snævert udsvingsbånd for valutakursen. Det omfatter en omgående og varig finanspolitisk konsolidering, en omfattende løsningsstrategi for bankerne, en udvidelse af de regulerende myndigheders muligheder for krisestyring, omfattende strukturreformer samt andre vigtige foranstaltninger. Programmet er baseret på et makroøkonomisk scenario med indskrænkninger i BNP på 5 % i 2009 og yderligere 3 % i 2010, som afløses af et svagt

opsving på 2 % i 2011. Målet for den finanspolitiske strategi er et offentligt underskud på højst 3 % af BNP i 2011, således at Maastrichtkriteriet for underskuddet kan nås i det år.

Forhandlingerne om finansiel bistand med EU, IMF og andre parter, hvor der blev påpeget alvorlige fremtidige budgetunderskud, fik regeringen til at vedtage et ændret budgetforslag for 2009; dette blev vedtaget af parlamentet den 12. december i overensstemmelse med kriseprogrammet for stabilisering af økonomien. Det ændrede budget, som er baseret på den reviderede prognose om en indskrænkning i BNP på 5 % i 2009, tager højde for den seneste forværring i de økonomiske udsigter og sigter mod et offentligt budgetunderskud på under 5 % af BNP⁴, hvilket kun indebærer en mindre strukturel tilpasning i forhold til det anslåede 2008-resultat (men langt højere i forhold til det budget, der blev vedtaget i november). Desuden skulle der inden udgangen af marts 2009 blive vedtaget et fuldstændigt tillægsbudget for 2009 i overensstemmelse med budgetplanen fra december.

På udgiftssiden er konsolideringen koncentreret om en omfattende reduktion af lønningerne i den offentlige sektor (15 % i den gennemsnitlige løn i forhold til det oprindelige budget af 14. november 2008 – som dog kun delvist vender de store reelle stigninger, der er registreret i det seneste år) og yderligere personalenedskæringer; der er desuden planlagt en stor nedskæring i andre løbende omkostninger end personaleomkostninger. En reduktion af tilskuddene (undtagen social støtte) og af udgifterne til varer og tjenester og en stramning af de lokale myndigheders udgifter er blandt de andre betydningsfulde foranstaltninger, der er planlagt. I forbindelse hermed vil den nationale medfinansiering af EU-finansierede projekter blive fastholdt på det planlagte niveau og bidrage til at orientere økonomien i retning af den konkurrenceudsatte sektor. På indtægtssiden omfatter konsolideringen en stigning på tre procentpoints i standardmomssatsen til 21 %, en stigning fra 5 % til 10 % i den reducerede momssats, der gælder for et langt snævrere skattegrundlag (hovedsagelig medicin), øgede punktafgifter på brændstof (realisering af EU-bestemmelserne) og en delvis udligning i form af en reduktion på 2 procentpoints i den personlige indkomstskat.

Der er planlagt en yderligere finanspolitisk konsolidering for 2010, og den mellemfristede finanspolitiske ramme er baseret på målsætningen om at nå et offentligt underskud i 2011 på højst 3 % af BNP, hvilket er i overensstemmelse med Maastrichttraktatens kriterium for finanspolitisk konvergens. Indførelse af yderligere udgiftstilbageholdenhed i 2010, indførelse af en kapitalindkomstskat (10 %) og en stigning i skatten på fast ejendom gennem fjernelse af fritagelser for at udvide skattegrundlaget vil give en yderligere konsolidering i det år. Der vil endvidere blive truffet foranstaltninger til at styrke udformningen og gennemførelsen af budgetprocedurer gennem vedtagelse af en ny finanspolitisk ramme og en lov om budgetreformer.

Som en forudsætning for en eventuel ekstern finansiel støtte søges der foruden den ovenfor beskrevne finanspolitiske pakke en løsning for Parex Bank, hvorved de eksisterende aktionærer ikke længere har nogen ejendomsret. Efter en første gennemgang har staten allerede overtaget mere end 85 % af bankens kapital. Ledelsen er blevet udskiftet. Den nye ledelse er ved at udarbejde en løsningsplan, som skal mindske statens tab. Det tilstræbes i nærmeste fremtid at få et fast tilsagn fra eksterne parter om at forny Parex' syndikerede finansiering.

---

⁴ Det erkendes i bistandsprogrammet, at Letland vil være genstand for en procedure i forbindelse med uforholdsmæssigt store underskud i 2009.

Andre foranstaltninger tager sigte på at sikre større stabilitet i banksektoren på mellemlang til lang sigt. I første omgang vil myndighederne forsøge at genskabe tilliden til banksystemet. Der vil blive gennemført en række målrettede undersøgelser i banksystemet for at sikre, at alle banker er solvente og råder over tilstrækkelig kapital. Levedygtige banker, som har behov for kapitaludvidelser, vil blive nødt til at opnå privat omlægning via eksterne investorer eller fusioner eller kapitalstøtte fra moderbankerne.

Næsten hele udlandsgælden skyldes af den private sektor. For at bringe gælden på linje med en bæredygtig vækst i fremtiden er gældsomlægning et vigtigt led i programmet foruden forsigtighedsmæssige, tilsynsmæssige og pengepolitiske foranstaltninger. Det passende retsgrundlag for en omlægning af den eksisterende gæld med hensyn til løbetid og valuta vil blive styrket. Fremme af insolvensprocedurer og hurtig gennemførelse af saneringsplaner vil ligeledes blive højt prioriteret.

Programmet for den økonomiske politik indeholder ligeledes strukturreformforanstaltninger, som støttes i forbindelse med Lissabonstrategien, såsom aktive arbejdsmarkedspolitikker og politikker for livslang læring, større inddragelse af aktører i den private sektor i F&U- og innovationsaktiviteter, eksportfremmende foranstaltninger samt fjernelse af administrative byrder for virksomhederne.

7. EU-STØTTE UNDER BETALINGSBALANCEMEKANISMEN SOM LED I DEN INTERNATIONALE INDSATS

På baggrund af de alvorlige betalingsbalancevanskeligheder, som Letland står overfor, og på betingelse af de lettiske myndigheders faste tilsagn om at gennemføre et større program for økonomisk tilpasning henstiller Kommissionen efter høring af Det Økonomiske og Finansielle Udvalg den 12. januar 2009 til Rådet, at der ydes gensidig bistand som omhandlet i traktatens artikel 119.

Efter høring af Det Økonomiske og Finansielle Udvalg foreslår Kommissionen endvidere, at Rådet – efter vedtagelse af ovennævnte rådsbeslutning om at yde gensidig bistand til Letland efter en henstilling fra Kommissionen – vedtager en beslutning, hvorefter der under EU-mekanismen for medlemsstaterne (som reguleret ved Rådets forordning (EF) nr. 332/2002 af 18. februar 2002) ydes mellemfristet finansiell bistand til Letland på op til 3,1 mia. EUR for at understøtte holdbarheden af landets betalingsbalance.

Den mellemfristede finansielle bistand kommer på et tidspunkt, hvor Letland er alvorligt truet af tab af indenlandsk og udenlandsk tillid til landets finansielle system, har en stadig værre finansiell stilling og står over for et betydeligt finansieringspres på kort sigt. Bistanden skal som helhed fremme de nødvendige eksterne og interne justeringer. Det samlede anslåede finansieringsbehov i perioden frem til første kvartal af 2011 udgør 7,5 mia. EUR. I dette beløb er der taget højde for det forventede underskud over for udlandet (på de løbende poster og kapitalposterne), udtræk af indskud, utilstrækkelig forlængelse af forfaldne lån, fejl og forsømmelser i betalingsbalancen og akkumulering af internationale reserver til et forsigtighedsniveau.

Støtten skal ydes sammen med IMF og anden multilateral og bilateral støtte. Den vil blive udbetalt i seks rater og være forbundet med økonomisk-politiske betingelser. Den foreslåede beslutning udløber tre år efter ikrafttrædelsen. De økonomisk-politiske betingelser, der er

knyttet til udbetalinger af EU-lån, vil være angivet i et aftalememorandum, som skal indgås med de lettiske myndigheder; de vigtigste elementer i disse betingelser er følgende:

En større finanspolitisk konsolidering frem til 2011. I forhold til det oprindelige budget fra 14. november 2008 er der planlagt en meget stor finanspolitisk konsolidering for 2009, hvor målet er et budgetunderskud på ikke over 5 % af BNP, med en yderligere konsolidering i 2010. De understøttende budgetforanstaltninger omfatter især i) vedtagelse af et klart fastlagt mellemfristet finanspolitisk program med det formål at reducere det offentlige budgetunderskud til under traktatens referenceværdi på 3 % af BNP i 2011, ii) inden for de mellemfristede budgetlofter en reduktion af de gennemsnitlige lønninger i den offentlige sektor i nominelle termer med ca. 15 % i 2009, hvilket også skal gælde for lokale myndigheder, statslige organer og statsejede selskaber, iii) afskaffelse af tillæg og lignende betalinger, iv) en reduktion af beskæftigelsen i den offentlige sektor og hos de lokale myndigheder på mindst 5 %, v) store reduktioner i tilskud (undtagen social støtte) og i udgifter til varer og tjenester samt vi) gennemførelse af EU-finansierede projekter på tidligere planlagte niveauer.

Finansielle betingelser, som tager sigte på at garantere større stabilitet i banksektoren på mellemlang til lang sigt. I første omgang vil myndighederne bestræbe sig på at genskabe tilliden til banksystemet. Der vil blive gennemført en række målrettede undersøgelser i banksystemet for at sikre, at alle banker er solvente og har tilstrækkelig kapital. Levedygtige banker, som har behov for kapitaludvidelser, må anmodes om at opnå privat omlægning gennem eksterne investorer eller fusioner eller kapitalstøtte fra moderbankerne. Et vigtigt skridt i forbindelse hermed var de særskilte meddelelser af 18. december 2008, hvori tre store udenlandske moderbankgrupper tilkendegav, at de havde til hensigt at forblive i Letland og støtte deres transaktioner der.

Gældsomlægning i den private sektor med henblik på at reducere sårbarheden som følge af høje gælds niveauer (næsten hele udlandsgælden skyldes af den private sektor) foruden forsigtighedsmæssige, tilsynsmæssige og pengepolitiske foranstaltninger. Der bør ske en styrkelse af det passende retsgrundlag for en omlægning af den eksisterende gæld med hensyn til løbetid og valuta. Fremme af insolvensprocedurer og hurtig gennemførelse af saneringsplaner skal også prioriteres højt. Dette omfatter en ændring af konkurslovgivningen, som skal lette aftaler mellem levedygtige virksomheder og deres kreditorer, og en forbedring af rammerne for personlig konkurs.

Strukturelle foranstaltninger i forbindelse med indkomspolitik, finanspolitisk disciplin samt budgetprocedurer og -forvaltning. Loven om budget- og finansforvaltning vil blive ændret med henblik på at styrke bestemmelserne om finansielt ansvar, gennemsigtighed og ansvarlighed, og de mellemfristede budgettrammer vil blive sat i kraft. Der vil blive nedsat et særligt udvalg, som skal overvåge løntilbageholdenheden og fremsætte henstillinger med henblik på at sikre, at lønningerne udvikler sig på en måde, som kan genskabe konkurrenceevnen.

Strukturreformforanstaltninger, som bl.a. støttes i forbindelse med Lissabonstrategien, såsom aktive arbejdsmarkedspolitikker og politikker for livslang læring, større inddragelse af den private sektor i F&U- og innovationsaktiviteter, eksportfremmende foranstaltninger samt reduktion af administrative byrder for virksomhederne.

For at sikre den nødvendige fleksibilitet i den nuværende markedssammenhæng foreslås det at tillade, at der gives mulighed for at anvende renteswaps ved den lånetransaktion, der

finansierer lånet. For at beskytte EU's budget skal modparterne i et potentielt swap være af højeste kreditkvalitet.

Henstilling med henblik på

RÅDETS BESLUTNING

om gensidig bistand til Letland

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR -

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 119,

under henvisning til Kommissionens henstilling efter høring af Det Økonomiske og Finansielle Udvalg, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) På baggrund af et meget stort eksternt finansieringsbehov er de lettiske kapital- og finansmarkeder i den seneste tid kommet under pres, hvilket afspejler en generel forværring i stemningen på markedet og stigende bekymringer over den lettiske økonomis sundhed som følge af dens store ubalancer med hensyn til et stort underskud over for udlandet og en meget stor udlandsgæld, som svækker de offentlige finanser, samt høje omkostninger og prisinflation. Den lettiske banksektor har oplevet alvorlige likviditets- og tillidsproblemer. Valutareserverne er faldet, idet centralbanken har grebet ind for at bevare valutakursbindingen.
- (2) Rådet gennemgår regelmæssigt de økonomiske politikker, der gennemføres af Letland, navnlig i forbindelse med Letlands konvergensprogram og nationale reformprogram samt i forbindelse med konvergensrapporterne.
- (3) Letlands samlede eksterne finansieringsbehov frem til første kvartal af 2011 anslås til 7,5 mia. EUR.
- (4) De lettiske myndigheder har anmodet om omfattende finansiel bistand fra EU og andre internationale finansielle institutioner og lande med henblik på at understøtte holdbarheden af betalingsbalancen.
- (5) Letlands betalingsbalance er udsat for en alvorlig trussel, som berettiger, at Fællesskabet hurtigt yder gensidig bistand sammen med IMF og andre bidragsydere.
- (6) Den finansielle bistandspakke vil blive tilvejebragt på betingelse af, at de lettiske myndigheder afgiver et stærkt tilsagn om at gennemføre et ambitiøst program for finanspolitikken, for det finansielle system og for strukturreformer med det formål at fremme de nødvendige eksterne og interne justeringer, stabilisere økonomien og genskabe troværdigheden af den økonomiske politik. Sammen med Det Økonomiske og Finansielle Udvalg skal Kommissionen regelmæssigt og omhyggeligt føre tilsyn med, om de økonomisk-politiske vilkår, der er knyttet til bistanden, opfyldes fuldt ud -

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Eneste artikel

Fællesskabet yder gensidig bistand til Letland.

Denne beslutning er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den [...].

*På Rådets vegne
Formand*

RÅDETS BESLUTNING

om mellemfristet finansiel bistand fra Fællesskabet til Letland

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR -

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets forordning (EF) nr. 332/2002⁵ af 18. februar 2002 om indførelse af en mekanisme for mellemfristet betalingsbalancestøtte til medlemsstaterne, særlig artikel 3, stk. 2,

under henvisning til Kommissionens forslag efter høring af Det Økonomiske og Finansielle Udvalg (EFC), og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Den [...] besluttede Rådet at yde gensidig bistand til Letland.
- (2) På baggrund af et meget stort eksternt finansieringsbehov er de lettiske kapital- og finansmarkeder i den seneste tid kommet under pres, hvilket afspejler en generel forværring i stemningen på markedet og stigende bekymringer over den lettiske økonomis sundhed som følge af dens store ubalancer med hensyn til et stort underskud over for udlandet og en meget stor udlandsgæld, som svækker de offentlige finanser, samt høje omkostninger og prisinflation. Den lettiske banksektor har oplevet alvorlige likviditets- og tillidsproblemer. Valutareserverne er faldet, idet centralbanken har grebet ind for at bevare valutakursbindingen.
- (3) Letlands samlede eksterne finansieringsbehov frem til første kvartal af 2011 anslås til 7,5 mia. EUR.
- (4) Det er hensigtsmæssigt at yde fællesskabsstøtte til Letland på op til 3,1 mia. EUR under mekanismen for mellemfristet betalingsbalancestøtte til medlemsstaterne, som blev oprettet ved forordning (EF) nr. 332/2002. Fællesskabets bistand bør stilles til rådighed i sammenhæng med et lån fra Den Internationale Valutafond på 1,5 mia. SDR (1200 % af Letlands IMF-kvote, ca. 1,7 mia. EUR) i henhold til et standby-arrangement, som blev godkendt den 23. december 2008. De nordiske lande (Sverige, Danmark, Finland og Norge) skal tilsammen bidrage med 1,8 mia. EUR, Verdensbanken - 0,4 mia. EUR, Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling, Den Tjekkiske Republik, Polen og Estland - i alt 0,5 mia. EUR, hvilket bringer det samlede beløb op på 7,5 mia. EUR i perioden frem til første kvartal af 2011.
- (5) Fællesskabets bistand bør forvaltes af Kommissionen. De særlige økonomisk-politiske vilkår, der aftales med Letlands myndigheder efter høring af EFC, bør nedfældes i et aftalememorandum. De bør bl.a. omfatte foranstaltninger, der er beregnet til at dæmme

---

⁵ EFT L 53 af 23.2.2002, s. 1.

op for det umiddelbare likviditetspres, genskabe den langsigtede stabilitet ved at styrke banksektoren, korrigere finanspolitiske ubalancer og vedtage nationale politikker, som forbedrer konkurrenceevnen. Foranstaltningerne bør omfatte en omgående og varig finanspolitisk konsolidering, en omfattende løsningsstrategi for bankerne, større krisestyringsmuligheder for de lovgivende myndigheder, omfattende strukturreformer samt andre vigtige foranstaltninger. De nærmere finansielle vilkår bør fastsættes af Kommissionen i låneaftalen.

- (6) Bistanden bør gives med henblik på at dæmme op for det umiddelbare likviditetspres og på betingelse af politikker, som skal genskabe den langsigtede stabilitet ved at styrke banksektoren, korrigere finanspolitiske ubalancer og vedtage nationale politikker, som forbedrer konkurrenceevnen, samtidig med at det snævre udsvingsbånd for valutakursen fastholdes omkring den eksisterende centalkurs –

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

1. Fællesskabet yder Letland et mellemfristet lån på højst 3,1 mia. EUR med en højeste gennemsnitlig løbetid på fem år.
2. Fællesskabets finansielle bistand stilles til rådighed i tre år fra den første dag efter denne beslutnings ikrafttræden.

Artikel 2

1. Støtten forvaltes af Kommissionen i overensstemmelse med Letlands tilsagn og Rådets henstillinger. Disse betingelser nedfældes i et aftalememorandum. De nærmere finansielle vilkår fastsættes af Kommissionen i låneaftalen.
2. Kommissionen kontrollerer i samråd med EFC med jævne mellemrum, om de økonomisk-politiske vilkår, der er knyttet til bistanden, er opfyldt. Kommissionen holder EFC underrettet om eventuelle refinansieringer af lånene eller omlægninger af de finansielle vilkår.
3. Letland skal være rede til at vedtage og gennemføre yderligere konsolideringsforanstaltninger til stabilisering af økonomien, såfremt sådanne foranstaltninger skulle vise sig nødvendige i løbet af bistandsprogrammet. De lettiske myndigheder hører Kommissionen, før de vedtager sådanne eventuelle yderligere foranstaltninger.

Artikel 3

1. Kommissionen stiller Fællesskabets finansielle bistand til rådighed for Letland i højst seks rater, hvis størrelse fastsættes i aftalememorandummet.
2. Den første rate frigives under forbehold af låneaftalens og aftalememorandumets ikrafttræden.
3. Hvis det er påkrævet for at finansiere lånet, er forsigtig brug af renteswaps tilladt med modparter af højeste kreditkvalitet.
4. Kommissionen træffer beslutning om frigivelsen af yderligere rater efter at have indhentet en udtalelse fra EFC.

5. Udbetalingen af hver yderligere rate sker på grundlag af en vellykket gennemførelse af den lettiske regerings nye økonomiske program (program for økonomisk stabilisering og fornyet vækst), som indgår i konvergensprogrammet, og navnlig de nærmere økonomisk-politiske vilkår i aftalememorandummet. Disse omfatter bl.a.:
- a) Vedtagelse af et klart fastlagt mellemfristet finanspolitisk program med det formål at reducere det offentlige underskud til ikke over traktatens referenceværdi på 3 % af BNP i 2011.
  - b) Gennemførelse af budgettet for 2009 som ændret ved tillægsbudgettet af 12. december 2008 (og som vil blive ændret i detaljer i første kvartal af 2009) med henblik på at nå et offentligt underskud på højst 5 % af BNP.
  - c) Reduktion af de gennemsnitlige lønninger i den offentlige sektor i nominelle termer i 2009 med mindst 15 % i forhold til det oprindelige budget af 14. november 2008 og yderligere 2 % i 2010-2011.
  - d) Reduktion af beskæftigelsen i den offentlige sektor og hos de lokale myndigheder på mindst 5 % i 2009.
  - e) Styrkelse af udformningen og gennemførelsen af budgetprocedureerne gennem vedtagelse af en finanspolitisk ramme og en lov om budgetreformer.
  - f) Indførelse af et tydeligt og gennemsigtigt lønudbetalingssystem for ansatte i den offentlige administration og indførelse af et enkelt system for personaleplanlægning og -forvaltning i de offentlige administrationer.
  - g) Mekanismer, som skal sikre større stabilitet i banksektoren på mellemlang til lang sigt, herunder en lang række tilsynsmæssige, forsigtighedsmæssige og pengepolitiske foranstaltninger. Disse bør begrænse væksten i låntagningen til et holdbart niveau og hindre stor afhængighed af udenlandsk finansiering uden sikkerhedsstillelse. Der skal gennemføres målrettede undersøgelser i banksystemet for at sikre, at alle banker er solvente og råder over tilstrækkelig kapital.
  - h) Passende foranstaltninger vedrørende omlægningen af den private sektors gæld. Det passende retsgrundlag for en omlægning af den eksisterende gæld med hensyn til løbetid og valuta skal styrkes. Fremme af insolvensprocedurer og hurtig gennemførelse af saneringsplaner bør også have høj prioritet.
  - i) Foranstaltninger til at sikre, at de tilbageværende mindretalsaktionærer i Parex Bank ikke får fordel af løsningsplanen for banken, samt foranstaltninger til at forbedre den finansielle stabilitet gennem en fuldstændig nationalisering af Parex Bank.
  - j) Strukturreformforanstaltninger, som støttes i forbindelse med Lissabonstrategien og gennemføres i Letlands nationale reformprogram, herunder aktive arbejdsmarkedspolitikker og politikker for livslang læring, større inddragelse af den private sektor i F&U- og innovationsaktiviteter, eksportfremmende foranstaltninger og fjernelse af administrative byrder for virksomhederne.

- k) Gennemførelse af EU-finansierede projekter på det planlagte niveau for at hjælpe med til at forbedre den konkurrenceudsatte sektors bidrag til den økonomiske vækst.
- l) Foranstaltninger til at forbedre adgangen til finansiering for virksomheder og iværksættere, hvis ansøgninger om strukturfondsmidler er blevet godkendt, eller som eventuelt planlægger at ansøge om sådanne midler.

Denne beslutning er rettet til Republikken Letland. Den offentliggøres i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Udfærdiget i Bruxelles, den ....[...].

På Rådets vegne
Formand

BUDGETMÆSSIG KONSEKVENSPANALYSE

(jf. artikel 16 i de interne regler)

POLITIKOMRÅDE: AFSNIT 01 – ØKONOMISKE OG FINANSIELLE ANLIGGENDER

AKTIVITET: Finansielle transaktioner og instrumenter

BESKRIVELSE AF AKTIONEN: MELLEMFRISET FINANSIEL BISTAND FRA FÆLLESSKABET TIL LETLAND

1. FORSLAGETS BETEGNELSE: BUDGETPOST OG BETEGNELSE

01 04 01 01 Det Europæiske Fællesskabs sikkerhedsstillelse for lån optaget af Fællesskabet med henblik på betalingsbalancestøtte

2. RETSGRUNDLAG:

Art. 119; Rådets forordning (EF) nr. 332/2002 af 18.februar 2002.

3. SAMLEDE TAL FOR REGNSKABSÅRET (EUR)

I dette punkt vises strukturen for den garanti, som stilles af EU. Den sætter Kommissionen i stand til at afdrage på gælden (hovedstol, renter og andre omkostninger), hvis skyldneren (Letland) ikke betaler.

Når der er anført "p.m." i budgettet, betyder det, at budgetgarantien kun aktiveres, hvis garantien faktisk kræves indfriet. Det forventes, at der ikke vil blive gjort brug af garantien

3a – Løbende regnskabsår

Ikke relevant

		FB
Bevillinger ved regnskabsårets begyndelse (budget)		
Overførsler		
Yderligere bevillinger		
Samlede bevillinger		
Bevillinger, som allerede er sat til side gennem et andet arbejdsprogram		
Disponibel saldo		
Beløb til den foreslåede aktion		

3b – Overførsler

Ikke relevant

		FB
Overførsler		
Bevillinger, som allerede er sat til side gennem et andet arbejdsprogram		
Disponibel saldo		
Beløb til den foreslåede aktion		

3c – Følgende regnskabsår

Ikke relevant

		FB
Bevillinger ved regnskabsårets begyndelse (budget)		p.m.
Overførsler		
Yderligere bevillinger		
Samlede bevillinger		
Bevillinger, som allerede er sat til side gennem et andet arbejdsprogram		
Disponibel saldo		
Beløb til den foreslåede aktion		p.m.

4. BESKRIVELSE AF AKTIONEN

Den foreslåede mellemfristede finansielle bistand til Letland består af et lån fra Fællesskabet på 3,1 mia. EUR (der finansieres ved, at Fællesskabet optager lån på de internationale kapitalmarkeder). Det indgår i en international finansieringspakke, som navnlig omfatter et IMF-lån på 1,5 mia. SDR (ca. 1,7 mia. EUR), som understøttes af standby-faciliteten. De nordiske lande bidrager med 1,8 mia. EUR, og Estland, Den Tjekkiske Republik, Polen og EBRD har ligeledes givet tilsagn om i alt 0,5 mia. EUR.

Støtten afspejler viljen til at støtte Letland, hvis kapital- og finansmarkeder er kommet under pres som følge af den generelle forværring i markedets holdning til de nye vækstmarkeder. Fællesskabets mellemfristede finansielle støtte til Letland er beregnet til at dæmme op for det umiddelbare likviditetspres, genskabe den langsigtede stabilitet ved at styrke banksektoren, korrigere finanspolitiske ubalancer

og vedtage nationale politikker, som forbedrer konkurrenceevnen, samtidig med at valutakursen fastholdes inden for det snævre udsvingsbånd. Den økonomisk-politiske pakke, som støttes, omfatter en omgående og varig finanspolitisk konsolidering, en omfattende løsningsstrategi for bankerne, en styrkelse af de regulerende myndigheders muligheder for krisestyring, omfattende strukturreformer samt andre vigtige foranstaltninger.

Støtten, som forvaltes af Kommissionen i samråd med Det Økonomiske og Finansielle Udvalg, sikrer, at EU forbliver nært involveret i udformningen af den økonomiske politik i Letland, og at politikken er i overensstemmelse med Letlands tilsagn inden for EU og Rådets henstillinger, herunder navnlig gennemførelsen af det nationale reformprogram og konvergensprogrammet.

Fællesskabets låntagning på kapitalmarkederne eller fra finansielle institutioner med henblik på at yde Letland et lån er omfattet af Fællesskabets garanti. Lånet optages på kapitalmarkederne eller i finansielle institutioner. Hovedstolen for de lån, der ydes til Letland, er på 3,1 mia. EUR.

Strukturen af den garanti, der stilles af Fællesskabet, sætter Kommissionen i stand til at afdrage på gælden, hvis Letland ikke betaler.

For at efterkomme sine forpligtelser kan Kommissionen midlertidigt trække på egne kontante ressourcer for at afdrage på gælden. I dette tilfælde gælder artikel 12 i Rådets forordning (EF, Euratom) nr. 1150/2000 af 22. maj 2000 om gennemførelse af afgørelse 2000/597/EF, Euratom om ordningen for Fællesskabernes egne indtægter (EFT L 130 af 31.5.2000, s. 1).

5. BEREGNINGSMETODE

Ikke relevant.

6. BETALINGSSKEMA (EUR)

Ikke relevant.

Udgifts- område	Bevillinger		Betalinger				
			År n	År n+1	År n+2	År n+3	Følgende regnskabsår
	År n						
	År n+1						
	År n						
	År n+1						
	I alt						